

A család a hivatásrendi társadalomban.

P. Varga László előadása.

Amikor teljesen egészséges a társadalmi szervezet, akkor is menthetetlenül előfordul, hogy egyes családi szentélyek beomlanak a házastársak súlyos megtévelyedése következtében. Bár a katolikus házasságjog a szentségi kötelék érvényét megalkuvás nélkül képviseli, ezzel az eshetőséggel mégis kénytelen számolni, mert bizonyos körülmények között, amikor az együttélés elviselhetetlenné válik, megengedi az ágytól és asztaltól való elkülönülést. Amikor ritkán fordul elő az ilyen szerencsétlenség, csak akkor mondhatjuk, hogy a társadalom, család és házasság intézménye az emberileg elérhető eszmény állapotát elérte.

Ma azonban a családi szervezet felbomlása már annyira általános kórtünet, hogy a nemzet és állam létében érzi magát fenyegetve. Azért igyekszik a magyar törvénykezés a válást megnehezíteni, bár a törvényhozás az egyedül következő döntő lépést megtenni alaposan vonatkozik. Ezért táplálják a családvédelmi alapot egyre tekintélyesebb összegekkel, hogy a sokgyermekes családok megélhetését megkönnyítsék. Ezért vezették be az államnál a családi pótlékot és legutóbb a magánüzemekben is a munkások részére. Hatalmas segítségük ezek, de önmagunkat áltat-

nók, ha nem mernénk kimondani, hogy mindez csak nagyszabású foltozgatás és tüneti kezelés marad mindaddig, amíg a kérdés gyökérig menő, intézményes megoldására el nem szánjuk magunkat. Ez pedig egyedül a hivatásrendiségben valósítható meg, mert csak a hivatásrendi alapon megszervezett társadalom biztosíthatja a család természetes jogrendjének érvényesülését az élet minden vonatkozásában.

A természet síkján a család a legteljesebb és legőszibb közösség s azért minden kultúrának alapja a verség és a szeretet páratlan közössége. Rá is lehet Bossuet szavait alkalmazni: ha nem Isten alkotta volna, irigyelné szerzőjétől ezt a nagyszerűséget. Az életnek olyan csodálatos gazdagsága bontakozik ki benne, hogy a tökéletes családi élet szinte elemi erővel ragadja tagjait az isteni közösség felé. Előbb van, mint az állam, mert a nemzetet és államot is a családok egymással szövetező sokasága hozza létre. Már nem kell hosszasan bizonyítgatni azt sem, hogy az állam fönmaradása is végső fokon a családi szervezet épségétől a családi kultúra gazdagságától és termékenységétől függ, amint az egész test jóléte a parányi sejtek egészsége nélkül meg nem őrizhető. A legnagyobb sorsa a legkisebbek kezében nyugszik. Ilyen értelemben a család elsőbbsége az állammal szemben minden vitán felül álló tény és ha a politika erről megfedkedzik vagy vele egyenesen harcban áll a tények és a természeti törvény ereje összezúzza az esztelen politikát, de vele együtt a nemzetet meg az államot is. Innen van, hogy a Teremtő a családot szent és sérthetetlen jogokkal bástyázta körül, amelyek

XIII. Leó szavai szerint legalább is egyenlők az állam jogaival s azért az államnak és társadalomnak kötelessége ezeket tiszteletben tartani és védelmezni. Régi igazság, hogy a tévedés önmagának büntetése s azért a maga sírját ássa meg az állam akkor is, ha a családot akarja helyettesíteni és a szülőket jóformán csak élettani alanyoknak tekinti; ha minden anyaságot egyenlően elismer és a gyermekek nevelésének jogát egyedül magának tartja fenn.

A szabadelvű korszak a családdrombolás korszaka volt és a pusztulás arányainak leírására kár volna időt vesztegetni. A baj azonban még fokozódni fog, ha az állam hivatását félreértve sutba löki a család jogait és a rosszul felfogott politikai érdekre hivatkozva rövidlátóan csak sietteti a már úgyszólván iszonyatos felbomlást. A nemzet kárhozata lenne, ha győzedelmeskedne az a fölfogás, amit állítólag a mai magyar közéletnek egyik szomorú alakja így jelentett ki: ha átveszünk az uralmat, hároméves korában minden gyermeket elveszünk a szülőktől és az új ifjúságot egyedül mi fogjuk nevelni.

Ma már nagyjában ismeretesek a családi jogrend főbb tételei: Tudjuk, mindenkinek — ha nem ütközik súlyos erkölcsi és jogi akadályokba — joga van családot alapítani; joga van a társadalmi állapotának megfelelő megélhetéshez; joga van tulajdont és főleg megfelelő otthont szerezni és joga van a családi bérhez. Ezek a tételek már átmentek a köztudatba, elsősorban az az egyház tanítása nyomán, de még alig tudja a közönség, milyen úton-módon kell e jogoknak érvényt szerezni a gyakorlat terén is, sőt egyenesen azt kell

mondanunk, hogy e tekintetben a közvéleményben végzetes tévedések harapóztak el és emiatt a helyes megoldás nehézségei félelmetesen megsokasodtak. Az elemi jogérzék sugallja az egyszerű embernek is, hogy minden jognak valaki másban kötelezettség felel meg. A jogból igény és követelés fakad, amelyet a kötelezettel szemben érvényesíteni kell. Ez a valaki a tőkének nevezett társadalmi réteg és végső fokon maga az állam, főleg mióta a legújabb politikai fejlődés nyomán a közhatalom korlátai szinte minden vonalon teljesen leomlottak. Elsősorban a szocialista gondolat dinamikája lökte erre a lejtőre a népet, meg az a roppant élmény, hogy az utóbbi két évtizedben a mindenhatónak hitt tőke a reázdult válsággal nem tudott megbirkózni. Az állam egyrészt sajátos politikai érdektől, másrészt a feltornyosult bajoktól szorongatva merő önfenntartási ösztönből is egyre súlyosabb terheket vállalt magára, hogy a közhangulatot valamilyen csillapítsa, de máris látható, milyen végzetes helyzetbe sodródott a túlterhelés következtében. A németek ördögi körnek nevezik ezt az állapotot, mert a tévedések logikája könyörtelenül fojtogatja a hatalmába került társadalmat és minden menekülési kísérlet a helytelen irányban csak súlyosabb nehézségeket szül. Ha az állam olyan ügyeket is vállal, amelyekben nem illetékes, mert a dolgok természete szerint nem hatáskörébe tartoznak, ezeket szükségképpen csak rosszul vagy nagyon hiányosan intézheti. Új hivatalokat teremt, a költségvetést tovább terheli, az adókat gyarapítja, a közigazgatási gépe-

zet egyre bonyolultabb lesz, s azért mindent csak lassan és drágán tud elintézni.

Mindez pedig azért van így, mert a társadalom öntudat és egység nélkül kavargó tömeg, amely a szoros értelemben vett társadalmi föladatak vállalására megfelelő szervezet híján teljesen alkalmatlan. Politikai szempontból is föltétlenül szükséges a társadalomnak ez a magából eredő és a tudatos összetartás hatalmán nyugvó egysége, mert nagyon gyöngé az a nemzet, amelyet csak az állami szervek abroncsai fognak egybe. A nemzet ugyan egy ideig meglehet valahogyan a társadalmi közösség nélkül, de a családi élet reformját józanul el sem lehet gondolni másképen. Ezért a hivatásrendiség a család, a társadalom és az állam egészségének elemi követelménye. A szabad kereseti rendszer elvben tagadta a társadalom közösségi voltát, sőt egyáltalán nem ismert semmi közösséget s azért szükségképpen a családnak is bomlasztója lett. Az ebből fakadt ellentét aztán politikai válsággá erősödött, mert az állam a dolog természete miatt nem tudta magát a társadalom betegségétől elszigetelni.

Közismert voltuk miatt csak érintettük a tényeket, amelyek mind egybehangzóan parancsolják a hivatásrendiség bevezetését. Kétségtelenül az állam is felelős azért, hogy a szociális kérdés forradalommá fajulhatott, de a felelősség mégis elsősorban magát a társadalmat terheli és benne az egyes osztályokat aszerint, amint több vagy kevesebb lehetőségük volt az eseményeknek más fordulatot adni. E megjegyzésekből nyilvánvaló, hogy mindenekelőtt éles különbséget kell tennünk állam és társadalom között, ha a kérdés

gyökerét megragadó reformot akarunk végrehajtani. Az állam a nemzet legfőbb jogi és hatalmi szervezete, amelynek hatáskörét a célja határozza meg. E célnak tartalma pedig nem több és nem kevesebb, mint az egyetemes nemzeti közjó munkálása, vagyis a közbiztonság és jogrend védelme egyrészt, másrészt ama közjavak előteremtése, amelyeknek segítségével egyesek, családok, osztályok és rendek a maguk iparkodásával boldogulásukat elérhetik. Az állam tehát csak a közjót eszközeiről tartozik gondoskodni, míg az általános jólét megvalósítása már nem az ő, hanem a társadalom föladata. A társadalom tehát az államon belül, az államnál lényegesen kisebb közösségek összessége, olyan közösségeké, amelyek az államjónál kisebb javak létrehozására alakultak. Első tekintetre mindenki előtt világos, hogy a földművelés, ipar, kereskedelem, irodalom, művészet, nevelés nem állami föladat, hanem csupa olyan tevékenység, amely lényegénél fogva az egyesek, családok és rendek hatáskörébe tartozik. Mivel a társadalom az államon belül van, természetes, hogy az állam nem lehet érdektelen a társadalmi élettel szemben, de végzetes hibát követne el, ha a társadalom összes tevékenységét saját hatáskörébe vonná és ő lenne az egyetlen vállalkozó, az egyetlen gazda, az egyetlen bankár és nevelő. Egyenesen fejetejére állítaná az országot, mert semmibe venné az elemi okosság parancsát, amely azt követeli, hogy magasabb közület ne végezze azt, amit az alacsonyabb is el tud végezni és ne egyesület intézze azt, amit az egyének és családok a saját iparkodásukkal is könnyen elérhetnek. Esztelen-

ség lenne traktort fogni minden parasztkocsi elé, amikor két jó ló is könnyen elhúzza azt. Ez a szubszidiaritás elve, amely a társadalom és állam viszonyát meghatározza. Az állam a társadalmat csak segítse és irányítsa, de sohase kísérelje meg azt helyettesíteni, mert akkor a saját létalapját rendíti meg. Ez a gazdaságosság elvének alkalmazása a kormányzat terén, mivel a lehető legkisebb befektetéssel igyekeznek minél nagyobb eredményt elérni. Ha viszont a kisegítés elvét nem vesszük tekintetbe, csakhamar odáig jutunk, hogy a legkisebb eredményt a lehető legnagyobb költséggel tudjuk csak megvalósítani.

Mindebből önként adódik, hogy az államnak alig lehet sürgősebb feladata, mint támogatni azokat az erőket, amelyek a kölcsönös társadalmi felelősség megszervezésén munkálkodnak. A családvédelem ügye jórészt azonos a szociális kérdéssel. Ámde ezt csak a társadalom megfelelő újjáépítése által fogjuk megoldani. Tehát aki hatékony családvédelmet akar, annak a hivatásrendiséget is akarnia kell, mert ez az egyetlen szervezeti forma, amely a közjó érdekeit a társadalomban érvényesíteni képes. Ma ugyanis már csak két lehetőség között választhatunk: vagy hanyatt-homlok belerohanunk az államszocializmusba, vagy bevezetjük a társadalom rendi önkormányzatát. Bármennyire különösen hangzik magyar földön, kénytelenek vagyunk nyíltan kimondani, hogy az országos családvédelmi intézményünk is államszocialista jellegű alakulat. Akik csinálják, lélekben irtóznak a szocializmus árnyékától is, de a társadalmi szervezet hiánya miatt kénytelenek voltak ezt a megoldást válasz-

tani, és talán még senki se veszi észre, hogy ezzel megint öntudatlanul egy jó nagy lépést tettünk az államszocializmus felé.

Mielőtt megmutatnék, miképpen fogja a hivatásrendiség a családvédelmet biztosítani, néhány szóval meg kell mutatnunk a hivatásrendiség lényegét. A hivatásrend a szó szoros értelmében közösség, akár a család vagy az állam. Lényegesen több és mélyebb valami, mint bármilyen más társaság, egyesület vagy szervezet, mert a társadalmi lét természetes követelménye, ami nélkül milliók békés együttélése, zavartalan termelés és haladó kultúra, vagyis mindaz, amit nemzeti és általános jólétnek mondunk, el nem érhető. A hivatásrend a munkaadók és munkavállalók egyetlen természetes közössége, a rendiség pedig a társadalmi közösségek összessége. Lényegéhez tartozik, hogy a renden belül a munkaadók és munkavállalók a teljes egyenjogúság alapján állnak és az így teremtett önkormányzat útján intézik közös ügyeiket. Elvontabban mondva a rendiség nem egyéb, mint a szociális igazságosság végrehajtó szerve; kézzelfoghatóbban: az a társadalmi rendszer, amely a dolgozó tömegeket kiemeli a proletársorból és a nemzet teljes értékű tagjaivá teszi. Társadalmi téren is érvényesíti a helyesen értelmezett jogegyenlőség elvét, anélkül azonban, hogy valami felhőkben járó gazdasági demokrácia ábrándjával kápráztatná a tájékozatlan tömegeket. A munkás az üzemben, mint alkalmazott továbbra is alárendeltje marad a vállalkozónak, de mint a rend tagja, mint dolgozó, termelő, honfitárs és ember teljesen egyenrangú lesz vele a rendi ügyek intézésében, akinek sor-

sáról csak vele együtt lehet dönteni és soha nélküle. A hivatásrendek valódi közösségek és nem mesterséges alakulatok, mert a családi és nemzeti kötelék mellett a foglalkozás azonossága a harmadik természetes kapcsolat, amely az embereket közösségbe fogja össze. Érdekeik ugyanis annyira közösek, hogy a fölmerülő ellentéteket is csak ennek alapján lehet okosan elsimítani az egymásnak tartozó kölcsönös felelősség törvénye szerint. Amint a munkásnak elemi érdeke az üzem és vállalat jövedelmezősége, épúgy a vállalkozónak is érdeke, hogy aklalmazottai a lehető legjobb teljesítményt nyújtsák, de ezt viszont csak megelégedett, öntudatosan fegyelmezett munkástól várhatja. Ebből a nézőpontból tekintve ismerjük csak föl, mennyire súlyosan beteg, mennyire természetellenes mai közéletünk és mennyire nem emberi társadalom az, amelyben kénytelenek vagyunk élni. Véresen igaz a gonosz francia szó: a mai állam olyan társaság, amelyben mindenki a másik kárára törekszik boldogulni. Jelenleg a társadalom osztályokra van szaggatva, azért állandósult benne a burkolt vagy nyílt osztályharc. Természetellenes ez az állapot, mert mérhetetlen károkat okoz az egész nemzetnek és azt veszélyekkel teli feszültségben tartja. A tőke ugyanis arra törekszik, hogy teljesen a maga rosszul fölfogott és egyoldalúan értelmezett érdeke szerint irányítsa a gazdaságot és azon keresztül a nemzet egész életét. Viszont a proletárság is hasonló egyeduralomra igyekszik szert tenni. E roppant ellentét megszüntetésére csak egyetlen mód van: a társadalom megszervezése a hivatásrendiség alapján. Lényege abban áll,

hogy minden egyes rend az egy hivatásban érdekelt összes tagokat az osztályok fölött álló közösségbe tömöríti. A rendnek egyformán tagjai az összes munkaadók és munkavállalók, mégpedig úgy, hogy képviselőik a rendi önkormányzatban egyenlő számban és egyenlő joggal vesznek részt. Mint egyenrangú felek fognak tárgyalni és megállapodni a bérkérdéstől kezdve a szakoktatásig az összes ügyekben, amelyek az egyes foglalkozási ágak és tagjaik életében fontos szerepet játszanak. Ezzel megakadályozzuk, hogy egyik osztály a másik és az egész nemzeti közösség kárára jogtalan előnyökhöz jusson. A munkásság pedig hamarosan ráébred arra, hogy a társadalomnak a többiekhez hasonló értékű része és ennek megfelelő megbecsülésben is részesül. Ez a megoldás minden forradalmi álomnál mérhetetlenül teljesebb és megvalósítása a legmagasabb erkölcsi műveltség, az igazságosság főszege diadala lesz.

A hivatásrendek közjogi önkormányzatok, mivel föladatuk a közjó, a szociális igazságosság szolgálata. Jogforrásuk nem az állami törvényhozásban, hanem a természetjogban van. Mivel azonban az állam keretén belül élnek, szükségképpen kötelesek tekintettel lenni az egyetemes nemzeti közérdek, az államcél követelményeire. Ezért a jól megalapozott és helyesen fölépített és a megfelelő szellemben vezetett rendektől nem kell félteni az állam főségét. Magától értetődő ugyanis, hogy az államnak mindig joga és kötelessége marad a rendek működését ellenőrizni és irányítani, tiszteletben tartva a rendi önkormányzat elvét és alkotmányát.

A családvédelem szempontjából a rendek hatásköre érdekel most már legközelebből bennünket. Ez a hatáskör természetesen nagyon széles, mert kiterjed az egész gazdaság- és társadalompolitikára, beleértve még a szakoktatás ügyét is. Nyomban meg kell jegyeznünk, hogy e föl adatok ma sokkal súlyosabbak, mint a társadalom egészséges fejlődésének állapotában lennének, mivel nehéz bajokat kell sürgősen orvosolni, makacs előítéleteket kiirtani, az emberekbe új életlátást plántálni, lázongó gyűlöletet és sötét bizalmatlanságot legyőzni és a tenger akadály ellenére sikert felmutatni.

A hivatásrendiség egyetemes eredménye lesz a társadalom nyugalmi állapotának helyreállítása. A családnak pedig elsősorban erre van szüksége. Amíg a proletárok millióit a lét bizonytalansága gyötri és lelküket szüntelenül a legvadabb kétségek tüzes harapó vasa marcangolja, egészséges családi életről nem beszélhetünk. A család a meleg nyugalom otthona, különben hivatását egyáltalán nem töltheti be. Ha azonban a társadalomban rendszerré lesz a könyörtelen közelharc, hatását szükségképen a családban is érezteti. A forradalmi szenvedély mérget kivonja belőle a hivatásrendiség, mert jogi térre tereli mindama problémák megoldását, amelyekkel eddig csak az erőszak viaskodott. A vadak között dívó embervadászatnál sokkal borzalmasabb jelenség, amikor a mi állítólag művelt nagyvárosainkban egyik napról a másikra az utcakövekből torlaszokat emel a testvérgyűlölet és a márványpaloták ablakaiból géppuska kelepel halált a megvadult csöcselékre. Ilyen környezetben a család ment-

hetetlenül sorvadásra van ítélve s aki meg akarja menteni, annak a szociális forradalom alól ki kell húznia a talajt. Ezt pedig másképen nem érheti el, mint a szociális jogrend helyreállításával. Aki tehát családvédelmet mond, annak hivatásrendiséget is kell mondania, különben vagy balgának, vagy szemérmetlen szédelőnek kell tekintenünk.

A gazdaságpolitikában korszakot nyitó fordulatot fog hozni a szociális igazságosság törvényének alkalmazása. Ennek egyik legfőbb tartalma a család megélhetésének biztosítása, ami annyit jelent, hogy a rendi gazdaságban a tőkeérdek, a nyereség mint hajtóerő-motívum jogosan és szabadon érvényesülhet, de nem maradhat többé legfőbb irányító norma, mint eddig volt. A kollektív gazdálkodás hívei elvben a hajtóerőt teljesen szeretnék kikapcsolni és csak a norma jelentőségét hangsúlyozzák. Az új korporatív gondolat mindkettőt egyaránt nélkülözhetetlennek tekinti, annál is inkább, mert a béremelést is organikusabban akarja megoldani, mint ahogyan ma azt legtöbben elgondolják. A családi bér az a legkisebb jövedelem, amely a tisztességesen végzett munkáért minden dolgozónak jár. Ennek szükségességét és jogos voltát fölösleges bővebben bizonyítani, ha egyszer elfogadjuk, hogy a közgazdaságnak mint közösségi tevékenységnek tárgyi értelme a nemzet összes tagjainak korszerű szükségleteit kielégíteni. A keresztény közgazdaságtannak e klasszikus tételét a profán gazdaságtudomány sokáig kétségbe vonta. Ma azonban már átment a köztudatba, csak alkalmazására vonatkozólag tévednek a legtöbben. Azt hiszik

ugyanis, hogy egyszerűen rendeleti úton lehet a bérek nagyságát szabályozni, mint jelenleg valóban történik, mert az állam a közgazdaság szervezetlensége miatt kénytelen az ilyen sommás és éppen azért elégtelen megoldáshoz folyamodni. Mivel a közgazdaság állandó mozgásban és változásban levő élő szervezet, főleg egyik legfontosabb elemét, a bérrendszert egyáltalán nem lehet merev rendeletekkel megőrizni. A bérskála még akkor is mozgásban lesz, ha a kapitalista rendszer beteges nyugtalanságát majd kiküszöböljük. Éppen azért a kollektív megegyezések útján lehet csak a kérdést rendezni, amire egyedül a hivatásrendi szervezet ad intézményesen módot.

Csak a kákán is csomót keresők kedvéért jegyezzük meg, hogy a családi bérrendszerrel összefüggő műszaki feladatok megoldására már régen megtalálták a megfelelő módszert a kiegyenlítő pénztárak útján. így nem szenvednek hátrányt azok a munkaadók, akik családos munkásokat alkalmaznak és nem jutnak jogosulatlan előnyhöz a házasodni nem akaró munkások.

A proletársorsból akkor emelkedik ki teljesen a munkásosztály, ha keresetéből némi vagyona is szert tud tenni, ha házat és kis telket tud szerezni magának pl. hosszúlejáratú törlesztés segítségével, aminek föltétele viszont a bérjövedelem emelkedése. Ma általában azt hiszik, hogy a jövedelem névértékét kell csak emelni és a munkáság helyzete nyomban megváltozik. A túlságosan magas bérek éppen olyan káros következményekkel járnak, mint a nagyon alacsonyak. A helyes béremelés azonban csak az árak csökkenése

által érhető el. Az árak viszont akkor csökkennek érezhetően, ha lényegesen több áru kerül a piacra, ami egyszóval megmondva többtermelést jelent. A magyar közgazdaság termelékenységét kell tehát igen jelentősen emelni, ha azt akarjuk, hogy a családok megélhetése lényegesen könnyebb legyen.

A kapitalista rendszer valami újfajta feudalizmusba merevedett, mióta megszüntette a szabadversenyt és kontingentálta a termelést. Ez a politika a közgazdasági érdek és az eredeti szabadelvű gondolat egyenes megtagadása volt. Nem a termelés fejlesztése volt többé a cél, hanem a magas jövedelem állandósítása. Az új rendiség nélkül veszélyes lenne a manchesteri elvet újból feleleveníteni, de az egészséges, sőt közérdekből szükséges szabadversenyt ismét lehetővé kell tenni, mert a rendiségben meglesz a mód arra, hogy a visszaéléseket, akár a jogosulatlan árfelhajtást, akár az egyedárúságra törő árrombolást vagy megelőzzék, vagy megállítsák. Viszont a kívánatos szabadverseny következtében hatalmasan fellendül a termelés, ennek folytán az árak csökkennek és a munkabér vásárlóereje emelkedik.

A hivatásrendiségnek szembe kell néznie a végzetes erkölcsi járvánnyal, az egykézéssel is. Sajnos, ez ma már annyira elterjedt és oly súlyosan megrongálta a nemzettest egészségét, hogy csak rendkívüli intézkedések hozhatnak gyógyulást. Mivel a sokgyermekes családok mind társadalmi, mind gazdasági téren esztelen vesszőfutásra vannak kényszerítve, gyökeres javulást csak akkor remélhetünk, ha olyan merészek leszünk, amilyen vakmerő és arcátlan a bűn és

addig nem nyugszunk, míg el nem érjük azt az állapotot, amelyben a sokgyermekes családok mind társadalmi, mind gazdasági téren előnyösebb helyzetbe kerülnek, mint az egykések... Aki az egyke ellen harcol és ezt a tételt nem hajlandó elfogadni, legföljebb jámbor kuruzsló lehet, vagy peccsenyesítő kontár, akinek sem életismerete, sem felelősségtudata nincs.

Nem nehéz ezek után elgondolni, mennyivel igazságosabb lenne adórendszerünk is éppen a családvédelem érdekében, ha az adókivetésnél az államnak hathatósan segédkeznenek a rendi önkormányzatok és milyen könnyű lenne a telepítés feladatával is megbirkózni, ha a kormányhatóság a helyi, járási és megyei kamarák szakszerű támogatásával végezhetné munkáját vagy akár az egész telepítés-ügyet a földművelő rendre bízhatná.

Ha az államtól azt várjuk, hogy többet és jobban cselekedjen a nemzet érdekében, föltétlenül meg kell szabadítani a neki nem való és egész tevékenységét megbénító terhektől. Ez azonban más úton el nem érhető, mint az új rendiségben, amely a társadalmi felelősség, és elsősorban a pusztulásnak indult magyar családnak tartozó társadalmi felelősség közjogi szervezete. Amíg azonban a magyar katolikusok ezt a léttörvényt és életparancsot hallatlanra veszik, ne panaszkodjanak háttérbeszorításról és sikertelenségről, mert az élet csak annak ad igazat, aki problémáival szembenéz és az egészet a maga uralma alá akarja hajtani.